

Instrukcja Konferencji Episkopatu Polski z roku 1986 o pracy charytatywnej w parafiach

Wst p

1. JEZUS CHRYSTUS powierzył realizację swojej zbawczej misji całemu Ludowi Bożemu, a więc zarówno duchownym, jak i świeckim. Dlatego ludzie świeccy mają obowiązek współdziałania z duchowieństwem również w dziedzinie dobroczynności¹. Powołanie przez APOSTOŁÓW współpracowników do "codziennego rozdawania jałmużny" oraz by "obsługiwali stół" (Dz. 6,1-7) stanowi dla Kościoła wszystkich czasów żywy przykład i wezwanie do tworzenia zespołów charytatywnych celem USPRAWNIENIA POSŁUGI MIŁOSIERNIA. Przemawiają za tym również względy praktyczne. Ogromny bowiem wzrost duchowej i materialnej potrzeby ludzkiej we współczesnym świecie rodzi konieczność zacieśnienia współpracy duchowieństwa z laikiem dla skuteczniejszego zaradzenia występującym potrzebom. Podobnie jak w dziedzinie liturgii i katechizacji proboszcz posiada licznych współpracowników świeckich i zakonnych, tak również i w dziedzinie charytatywnej potrzebuje on do dobrego wypełniania swych zadań pomocy zespołu ludzi dobrej woli.

2. Odnowione ustawodawstwo kościelne podkreśla, że posługa miłosierdzia jest obowiązkiem chrześcijan i niezbędnym warunkiem osiągnięcia przez nich wierności. Wśród rodzących u wiernych KODEKS PRAWA KANONICZNEGO wymienia m.in. "dzieła miłości, które przyczyniają się do zaszczepienia i umocnienia Królestwa Chrystusa w duszach oraz do zbawienia świata"². Kodeks, omawiając obowiązek proboszcza, stanowi: "proboszcz szczególnie troszczy się o biednych, cierpiących, samotnych, wygnanych oraz przeżywających szczególnie trudnościami"³. Wierni "obowiązani są także do popierania sprawiedliwych i społecznej, jak również, pamiętając o przykazaniu Pana, do udzielania pomocy biednym z własnych dochodów"⁴. Chrześcijaństwo spełnia ten obowiązek zarówno na sposób indywidualny, jak i wspólnotowy⁵.

3. Biorąc powyższe pod uwagę, Konferencja Plenarna Episkopatu Polski postanawia, aby spoczywający na proboszczu i wiernych obowiązek świadczenia miłosierdzia na sposób wspólnotowy był spełniany w formie zorganizowanej na terenie parafii przez PARAFIALNY ZESPÓŁ CHARYTATYWNY, zwany dalej Zespołem.

Powołanie, zadania i działania Parafialnego Zespołu Charytatywnego

4. Proboszcz zobowiązany jest do powołania Zespołu. Kieruje się przy tym dostrzeżeniami u parafian charyzmatami o ukierunkowaniu charytatywnym, ich możliwościami osobowymi, zdrowotnymi i czasowymi, ich gotowością do podjęcia tej służby oraz żywym zjednoczeniem z Chrystusem⁶ przez intensywne życie eucharystyczne. Powołani przez proboszcza do Zespołu, osoby świeckie i zakonne (za zgodą właściwych przełożonych), podejmują się wspierać go w sposób stały i zorganizowany w realizowaniu charytatywnej misji Kościoła. Jakkolwiek członkowie Zespołu działają nie w imieniu proboszcza, lecz na

¹ Por. DA, 26.

² Kan 839 § 1.

³ Kan 529 § 2.

⁴ Kan 222 § 2.

⁵ Por. Jan Paweł II, *Dives in misericordia*, 13.

⁶ Por. DA, 4.

mocy swego własnego posłannictwa wynikają z uczestnictwa w powszechnym kapłaństwie Chrystusa, to jednak w swoim działaniu podlegają kierownictwu proboszcza z tej racji, i spełniają hierarchiczną funkcję przewodniczenia parafialnej wspólnoty Ludu Bożego.

5. Proboszcz jest PRZEWODNICZĄCYM Zespołem, a więc z urzędu kieruje Zespołem i odpowiada za przed biskupem diecezjalnym. Proboszcz mianuje z grona Zespołu Przełożonego(-). Przełożony(a) koordynuje bieżące działania Zespołu pod kierunkiem proboszcza, który określa jego (jej) kompetencje stosownie do potrzeb i warunków lokalnych, kierując się przy tym zasadami Diecezjalnego Regulaminu Charytatywnego.

6. Zadania Zespołu obejmują trzy kierunki działania:

- a) mobilizację charytatywną całej wspólnoty Ludu Bożego do praktykowania miłosierdzia, modlitwy, ślubów i czynem⁷;
- b) w miarę potrzeby i stałe rozpoznawanie potrzeb i możliwości pomocy oraz
- c) organizowanie i świadczenie konkretnej pomocy potrzebującym.

7. Celem spełnienia pierwszego zadania członkowie Zespołu w rozmowach i kontaktach ze współparafianami zachęcają ich do modlitwy za żywych i umarłych, do praktykowania wzajemnego przebaczenia, do cierpliwego znoszenia krzywd oraz do praktykowania innych określonych czynów miłosierdzia wynikających z Chrystusowego przykazania miłuj bliźniego odczytanego w znakach czasu i potrzeb ludzi, bez względu na ich wyznanie, wiatopogląd, narodowość, rasę czy przekonania polityczne. Członkowie Zespołu starają się także o wcielenie jak największej liczby parafian do stałej i regularnej współpracy z Zespołem.

8. Mając na uwadze wzrost osobistej pobożności i ożywienie życia charytatywnego parafii, Zespół kultywuje parafialne i rodzinne zwyczaje charytatywne, przygotowuje akcje charytatywne (np. Tydzień Miłosierdzia, dzień chorych i seniorów, okresowe akcje trzeźwościowe, w. Mikołaja, Wigilia, opłatek czy wieczerze dla osób samotnych itd.) oraz uroczyste obchody wartości charytatywne, np. wieczerze Miłosierdzia Bożego (druga niedziela wielkanocna), w. Antoniego (13 VI), b. Brata Alberta (17 VI), M. B. Uzdrawienia Chorych (6 VII), w. Wincentego a Paulo (27 IX) i w. Szczepana (26 XII).

9. Dla gruntownego rozpoznawania potrzeb i możliwości niesienia pomocy, a więc spełnienia drugiego zadania Zespołu, konieczny jest podział parafii na niezbyt wielkie rejony charytatywne. Rejon winien obejmować najwyżej 500 mieszkańców. Na szczybie rejonu stoi CHARYTATYWNY(A) OPIEKUN(KA) REJONOWY(A). Jego (jej) zadaniem jest wychwytywanie na bieżąco pojawiających się potrzeb w danym rejonie oraz udzielanie pomocy doraźnej, a jeżeli zachodzi potrzeba, organizowanie także stałej i systematycznej pomocy duchowej i materialnej osobom lub rodzinom potrzebującym.

10. W wiecie współczesnym zachodzi ogromne zróbnicowanie potrzeb duchowych i materialnych. Uwiadomiamy sobie ten fakt, opiekun rejonowy zwraca uwagę na następujące kategorie potrzebujących:

- a) osoby potrzebujące pomocy duchowej (załamane psychicznie, opuszczone, osamotnione, w trudnej sytuacji itp.);

⁷ Por. Ks. Ignacy Różycki, Miłosierdzie Boże, Kraków 1982, s. 21.

- b) osoby pozbawione praw i przeładowane (np. więźniowie, internowani, uprowadzeni, zakaznicy);
- c) chorzy (takie psychicznie), sterani wiekiem, niepełnosprawni (ruchowo, słuchowo, wzrokowo, umysłowo), alkoholicy, narkomani;
- d) rodziny (wielodzietne, osoby samotnie wychowujące dzieci, samotne i młode matki), rodziny narkomanów, alkoholików, bezrobotnych, rodziny rozbite i zdemoralizowane;
- e) dzieci i młodzież: biedne, osierocone, opuszczone, zaniedbane, deprawowane, opóźnione w rozwoju, wychowankowie domów dziecka i innych zakładów opiekuńczych, wychowawczych i poprawczych, młodzież przebywająca czasowo poza rodziną (np. młodzież w dworku, internatowa, studencka itp.);
- f) podróżni, emigranci, pielgrzymi, studenci zagraniczni, wędrownicy itp.;
- g) osoby ubogie materialnie (np. ludzie bez emerytury lub renty, dotknięci wypadkiem losowym, pogorzelcy, powodzianie, bezrobotni, wdowy);
- h) osoby potrzebujące za granicą (np. w krajach Trzeciego Świata, na misjach, ofiary klęsk żywiołowych, katastrof);
- i) osoby przeżywające inne trudności (np. potrzebujące pomocy usługej).

11. Niektóre z wymienionych wyżej potrzeb występują w danej parafii tak czy siac, konieczne jest utworzenie w ramach Zespołu specjalnej akcji charytatywnej dla podjęcia tego problemu (np. problemu opuszczonych ludzi starych). Na czele takiej sekcji staje CHARYTATYWNY(A) OPIEKUN(KA) SEKCYJNY(A). Różnica pomiędzy opiekunem rejonowym a opiekunem sekcyjnym polega na tym, że opiekun rejonowy zajmuje się wszystkimi potrzebami jednego rejonu, natomiast opiekun sekcyjny zajmuje się jednym problemem wszystkich rejonów parafii. W mniejszych parafiach zadania opiekunów sekcyjnych przejmowane są przez opiekunów rejonowych. Opiekunowie sekcyjni stale podnoszą swoje kwalifikacje. Ponieważ parafie mniejsze nie są w stanie znaleźć dostatecznej liczby kwalifikowanych opiekunów sekcyjnych, niezbędna jest współpraca w tej dziedzinie w obrębie całego dekanatu.

12. Prac opiekunów rejonowych oraz opiekunów sekcyjnych wspomagają tzw. POMOCNICY CHARYTATYWNI. Rekrutują się oni z grona młodzieży parafialnej, ministrantów, sędziów oraz osób z odpowiednimi kwalifikacjami (np. lekarz, pielęgniarka, prawnik, nauczyciel, psycholog, opiekun społeczny, siostra PCK, pielęgniarka rejonowa, elektryk, łusarz, hydraulik, szewc, krawiec itp.).

13. Członkowie Zespołu, do którego należą zasadniczo opiekunowie rejonowi oraz kierownicy w mniejszych sekcjach (o ile nie są równocześnie opiekunami rejonowymi), współpracują za pośrednictwem proboszcza z innymi grupami parafialnymi (np. Parafialny Rad Duszpasterski, katechetami, Poradni Parafialną, Pomocnikami Maryi, Wyżym Różańcem, Legionem Maryi, grupami oazowymi, ministrantami, chórem kościelnym, Duszpasterstwem Akademickim, Czciocielami św. Franciszka, Rodzin Rodzin itp.) i ukazują im możliwości działania na odcinku charytatywnym.

14. Zespół otacza opiekę znajdującą się na terenie parafii kościelne PLACÓWKI CHARYTATYWNE (jak np. sierociniec, ochronka, dom starców, świetlica, kuchnia ludowa, dom samotnej matki, dom dziennego pobytu seniorów, kolonie i półkolonie charytatywne, placówka gospodarcza itd.), a jeżeli zachodzi potrzeba, wspiera proboszcza w tworzeniu takich placówek.

15. Zespół w porozumieniu z biskupem diecezjalnym może podjąć współpracę z osobami działającymi z ramienia państwowej opieki społecznej oraz z organizacjami społecznymi o charakterze opiekuńczym. Należy przy tym zachować odpowiednią roztropność, pamiętajcie, że Kościół prowadzi własne dzieło miłosierdzia.

16. Członkowie Zespołu pełni swój pracę honorowo i nieodpłatnie, z pobudek chrześcijańskiej miłości bliźniego. Nie wyklucza się jednak możliwość etatowego zatrudnienia osób, które dla spełnienia zaleconego im przez proboszcza zadania charytatywnego muszą poświęcić swój czas (np. pielęgniarka domowa chorych, pracownica ochronki dzieci etc.). Godziwe wynagrodzenie można im zapewnić z funduszy charytatywnych.

17. Potrzebne do udzielenia pomocy **RODKI MATERIALNE** w naturze i w gotówce Zespół czerpie z różnych źródeł np.: skarbonki w. Antoniego, kolekt przeprowadzanych w dniach wyznaczonych przez biskupa diecezjalnego, ofiar zbieranych w terminach zgodnie ze zwyczajem diecezji, dochodów z imprez, ofiar pieniężnych i w naturze pochodzących od osób prywatnych, subwencji i dotacji pochodzących od krajowych lub zagranicznych instytucji państwowych, samorządowych funduszy społecznych, z funduszy parafialnych oraz innych źródeł według praktyki diecezjalnej.

18. Zespół dokumentuje swoją działalność przez prowadzenie kartotek osób potrzebujących, protokołów spotkań, kroniki, ewidencji otrzymanych darów i ofiar, kartoteki zdeklarowanych ofiar pieniężnych i usług oraz innych ksiąg i dokumentów nakazanych Diecezjalnym Regulaminem Charytatywnym. **DOKUMENTACJA** ta pozostaje w całości do wyłącznego wglądu kierownictwa Zespołu oraz władz kościelnych. Wyjątkiem od tej zasady są tylko te informacje, które zostały nakazane rozporządzeniami prawa państwowego i uznane (zatwierdzone) przez Episkopat (np. państwowa księga finansowa, ewidencja darów zagranicznych). Wszelkie pisma, dokumenty i informacje Zespołu wychodzące na zewnątrz wymagają podpisu lub zgody proboszcza albo osoby przez niego upoważnionej.

19. Wszelkich członków Zespołu oraz współpracujących z nim osoby obowiązują w sumieniu dyskrekcja i zachowanie tajemnicy w odniesieniu do spraw osób, którym pomagają. Nie mogą oni bez zgody proboszcza udzielić nikomu informacji uzyskanych w związku z pełnieniem charytatywnych zadań.

Formacja Charytatywna

20. Szczególnie doniosłym zagadnieniem dla rozwoju kościelnej posługi miłosierdzia jest troska o **RELIGIJNĄ I METODYCZNĄ FORMACJĘ CHARYTATYWNĄ** zarówno duchowieństwa, jak i katolików wiekowych⁸. Osoby angażujące się w zespół w działalność charytatywną muszą wypracowywać w sobie następujące cechy: żywotne zjednoczenie z Chrystusem, wolność od wiarów bogactwa, zdolność do wielkodusznego poświęcenia się, zdolność do spieszenia z pomocą w każdej potrzebie, kwalifikacje zawodowe, zmysł rodzinny i obywatelski oraz cnoty odnoszące się do życia społecznego, jak uczciwość, poczucie sprawiedliwości, szczerota, uprzejmość, delikatność i siła ducha⁹.

21. Udział wiekowych w pracy charytatywnej w parafii jest tak znaczny, że problem ich stałej formacji religijnej i metodycznej należy do głównych obowiązków proboszcza. W tym celu

⁸ Por. DA, 28-32.

⁹ Por. DA, 4.

organizuje on zebrania Zespołu, które mogą w zależności od sytuacji mieć różny charakter: spotkania robocze (np. w celu rozdawania darów), spotkania nadzwyczajnego (np. dla omówienia Tygodnia Miłosierdzia) lub zwyczajnego. Spotkania zwyczajne Zespołu powinny odbywać się regularnie w odstępach wyznaczonych przez Diecezjalny Regulamin

Charytatywny i obejmowa :

- a) formacji religijnej ;
- b) formacji metodyczno-dydaktycznej ;
- c) sprawy organizacyjne.

Czas spotkania zwyczajnego dotycząca formacji religijnej zawiera udział w Mszy świętej lub w nabożeństwie, wykładni Pisma świętego oraz rozważanie prawd wiary i zasad moralności chrześcijańskiej. Natomiast w czasie obejmującej formacji metodyczno-dydaktycznej przewidziane są referat lub wykład z dziedziny np. katolickiej nauki społecznej, psychologii, pielęgniarstwa, ustawodawstwa itp. W czasie organizacyjnej spotkania omawia się aktualne problemy charytatywne w parafii.

22. Wierni należący do Zespołu, w poczuciu odpowiedzialności za pełnienie posługi miłosierdzia, powinni ze swej strony troszczyć się o pogłębienie własnego życia religijnego poprzez pracę nad sobą, modlitwę, czytanie Pisma świętego, życie sakramentalne (zwłaszcza częste i pełne uczestniczenie w Mszy świętej) i udział w rekolekcjach zamkniętych. Członkowie Zespołu mają także obowiązek samokształcenia w dziedzinie charytatywnej celem ustawicznego doskonalenia podejmowanej posługi miłosierdzia. W tym celu dbają o własne studium, obecność na spotkaniach formacyjnych, ukończenie diecezjalnego kursu charytatywnego oraz innych kursów.

Zakończenie

23. Konferencja Episkopatu, doceniając w pełni i z uznaniem podkreśla dotychczasowy wkład zarówno duchowieństwa, jak i katolików świeckich w dzieło niesienia pomocy potrzebującym, pragnie poprzez wydanie niniejszej Instrukcji przyczynić się do dalszego ożywienia i poszerzenia zakresu działalności charytatywnej w Polsce. Działalność oraz wszystkie osoby w niej uczestniczące Konferencja Episkopatu zawiera Miłosierdziu Bożemu za wstawiennictwem Matki Miłosierdzia.

Zatwierdzam
ÄJózef Kard. Glemp
Prymas Polski

Warszawa, dnia 19 XI 1986 r.